

JUDIT
GUAL PALLARÉS

LA VEU EL COR MUSICAL

AL CENTRE

**CANTAR EN GRUP
PERMET APRENDRE I
ENSENYAR A FER MÚSICA**

En aquest document, aprendràs a començar un projecte musical, la formació d'un cor, una activitat musical que permet a l'alumnat expressar-se i socialitzar-se

"El cor escolar"

Elaborat per Judit Gual Pallarés per al CEFIRE Artísticoexpressiu

Subdirecció General de Formació del Professorat. Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

Amb llicència Reconeixement-NoComercial-Compartirigual 4.1 Internacional [1]

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

El cor musical

ÍNDEX

	Pàg.
1. Introducció.....	4
2. Què és un cor? Formacions corals.....	5
3. Tessitura.....	6
4. Instruccions per assajar obres.....	6
5. Tècnica de direcció.....	7
6. Pautes per a l'assaig.....	8
7. Com treballar el repertori.....	9
8. Dificultats que podem trobar.....	10
9. Model de rúbrica.....	10
10. Bibliografia.....	11
11. Recursos ampliació.....	11

1 // INTRODUCCIÓ

Figura 1. Pintura de un coro en una callejuela, Benaolán, Málaga, en <http://recursostic.educacion.es/bancoimagenes/web/>

La veu és l'instrument més important que tenim. És el transmissor d'informació i l'encarregat de què establim contactes, expressem pensaments, parlem i cantem.

En aquesta càpsula formativa, pretenem donar-te unes pautes bàsiques per ajudar-te a fer una formació coral al teu centre, com a eina per treballar l'aprenentatge musical, comunicatiu i social.

En la primer part de la càpsula has rebut formació sobre la veu. En aquesta segona, pretenem donar-te una formació bàsica per tal que pugues treballar la veu en grup, construir una formació coral o treballar l'agrupació en la teua aula, amb l'alumnat del grup, del centre, etc.

Pretenem que t'animes i "planifiques" un treball coral i ajudar-te en tot el que necessites per poder fer front a aquest repte. El "procés d'aprenentatge" que es produeix permet treballar competencialment molts aspectes del currículum, com la comunicació lingüística i la cultural i artística, reforçant l'autoestima de l'alumnat i el treball de grup col·laboratiu.

Com a treball "final" et proposem que treballis el cor al teu centre, on podràs comprovar el procés d'ensenyament-aprenentatge i avaluar el procés i el resultat final, que de segur serà satisfactori.

Si ja tens experiència coral, et donem recursos per ampliar els teus coneixements i ajudar-te en aquells aspectes que necessites reforçar.

La veu i el cant de grup, és una de les ferramentes més potentes que tenim i que més els agrada al nostre alumnat, endavant!.

2 // QUÉ ÉS UN COR? FORMACIONS CORALS

Figura 2. Coro mixto, en <http://recursostic.educacion.es/bancoimagenes/web/>

Un cor és el cant interpretat per varies persones. Si aquestes canten totes la mateixa melodia es diu que és un cor monòdic, mentre que si canten melodies diferents, tindrem un cor polifònic.

Depenent de les possibilitats de les veus i la seua natura, tenim diferents formacions:

- Cor de veus iguals: format per dones o hòmens.
- Cor mixt: format per dones i hòmens.
- Cor de veus blanques: format per dones o per xiquets/es.

La classificació de la veu, utilitzada per al cor és:

DONES/XIQUETS-ES

Soprano

Mezzosoprano

Contralt

HÒMENS

Tenor

Baríton

Baix

3 // TESSITURA

La tessitura de les veus infantils és normalment d'una octava, mentre que la d'adult pot arribar a dos octaves, encara que depèn de la cura que es fa de la veu, del treball vocal, etc.

Encara que varie segons autors, podem dir que la tessitura aproximada de la veu infantil és la següent, segons M. Chevaix (Díaz Martínez, 1996):

4 anys: LA 2 - MI 3

5 anys: LA 2 - FA 3

6 anys: SI 2 - SOL 3

7 anys: DO 3 - DO 4

8 anys: DO 3 - MI 4

10 anys: DO 3-SOL 4

12 anys: RE 3 - SOL 4

14 anys: RE 3 - LA 4

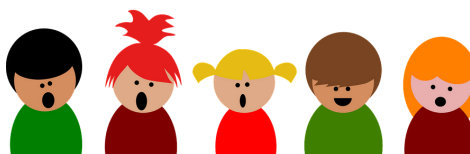

Figura 3: Singing, en <http://recursostic.educacion.es/bancoimagenes/web/>

Caldrà educar al nostre alumnat en una correcta higiene vocal, cuidant la respiració, els ressonadors, l'articulació i l'expressió musical.

4 // INSTRUCCIONS PER ASSAJAR LES OBRES

Quan procedim a treballar una obra és recomanable que:

1- **Totes les veus assagen la melodia principal.** Es pot cantar amb notes, o amb una síl·laba sense significat, com nu, lu, etc., o directament amb el text, segons convinga. La direcció haurà de cantar-la, sens errades, afinada i tal com vol que sone pels coralistes. Una vegada apresada, la reproduiran, intentant que tots sonen amb la mateixa intensitat, sense que sobreïisca cap cantaire.

2- **Assajar la veu segona**, seguint el mateix procediment.

Una vegada es coneix la melodia, es fica el text, si no s'ha assajat amb text des del principi. Quan es treballa el text, és important cuidar la vocalització i la pronunciació del text, per tal que s'entenga el que es canta, així com el fraseig.

3- **Treballar els matisos, l'equilibri en les veus, el tempo, etc.**

És important assajar treballant l'afinació, sense el piano, només amb el diapasó. Si acostumem al cor a treballar amb piano, no s'esforcen en treballar l'afinació, element fonamental per formar part del cor i treballar l'oïda.

4- El més important és **preparar-se l'assaig**, per tal d'amortitzar el temps, estructurant la sessió i marcant els objectius que volem aconseguir.

Obtindrem així més bon treball en menys temps.

5 // TÈCNICA DE DIRECCIÓ

A continuació, et proposem unes pautes bàsiques per tal de dirigir el cor.

1. **La disposició.** Les veus agudes es fiquen a l'esquerra i les greus a la dreta, encara que hi ha directors que canvien esta disposició. De vegades, es canvia en funció de la sala d'assaig o del nombre d'alumnat (una fila o dues).

2. El compàs:

Per marcar el compàs binari, el gest seria (forma paraigües):

2

1

Per marcar el compàs ternari:

3

2

1

Per marcar el compàs quaternari:

4

2 3

1

El compàs cal marcar-lo tenint en compte que els colzes han d'estar doblats a uns 90 graus aproximadament. No oblidar dirigir dins del que seria una "finestra", ni marcar el gest molt alt ni baix.

Per marcar les entrades, cal marcar un temps abans, és a dir, un avant-gest, per tal que respiren i es preparen per a entrar tots junts.

Per finalitzar les obres, si hi ha calderó, es para el compàs el nombre de temps que considerem i es fa un redolí amb la mà. Açó també passa quan marquem el final, amb mà estesa ens esperem el nombre de temps de la figura final i tanquem.

6 // PAUTES PER A L'ASSAIG

La veu utilitza el cos com a ferramenta, és per això que cal fer dos tipus d'exercici abans de començar:

1- En primer lloc, és recomanable fer La veu utilitza el cos com a ferramenta, és per això que cal fer dos tipus d'exercici abans de començar: **exercicis de relaxació i estiraments**, a més de preparar el cos per a cantar, és una ferramenta molt útil per treballar la cohesió grupal.

Sistemes de relaxació hi han molts, pero els sistemes de Schultz i la relaxació progressiva de Jacobson, són els més adients. En alguna sessió es pot treballar, pero si no hi ha molt de temps per a l'assaig, es pot treballar la relaxació curta, és a dir, respiració, ulls tancats i concentració.

2- En segon lloc, és fonamental treballar la **respiració** (costal-diafragmàtica). Alguns exercicis podrien ser els que has treballat per a treballar la veu (vocalització) i aquests:

1. Buidar per la boca l'aire que tenim.
2. Pausa.
3. Inspirar lentament pel nas.
4. Retindre (podem retindre 3 segons, després augmentar a 5 i anar augmentant fins a 8).
5. Espirar.

La respiració és la base de la tècnica vocal. Els objectius que has d'aconseguir son buscar la respiració diafragmàtica i ampliar la capacitat toràcica.

La inspiració és lenta, l'expiració pot anar canviant, una forma és expulsar pronunciant una f, o una s, espirar amb colps, etc...

3- **Vocalitzar**. És molt important el calfament de la veu. Moltes vegades, per falta de temps (si assagem al pati), no vocalitzem quan realment si fem una bona vocalització, podem treballar la correcta emissió vocal, l'empast i inclús, les melodies de les obres que anem a treballar. La impostació és molt important per tal d'aconseguir una correcta emissió vocal i no lesionar-se l'aparell fonador. És important començar a treballar les vocals, l'ordre que et proposem és I E A O U. Cal pronunciar bé les vocals, obrint i tancant correctament la boca, amb sonoritats netes. És recomanable treballar amb jocs les vocals (amb cors infantils), sense oblidar mai la qualitat sonora.

En el cas de les consonants, és important començar a treballar la M, per exemple amb la síl·laba mum, mom, etc... i després la N... per tal de treballar els ressonadors facials. La melodia a treballar seria per graus conjunts. Amb el temps, podeu treballar a dos veus (amb cànons i obres senzilles a dos veus).

7 // COM TREBALLAR EL REPERTORI

Per tal de treballar el repertori, és molt important treballar la memòria i que canten les obres sense partitura, per tal de mirar al director/a.

- Cal començar en peces a una veu.
- És important que canten de memòria, així que cal cantar al nostre alumnat la melodia i que aprenguem les obres de memòria.
- Molt important que el exemple vocal siga clar i correcte des del primer moment, treballant la intensitat, la impostació i la pronunciació. El nostre alumnat imita, així que des de la primera vegada ha de ser clar i net.
- En l'annex, adjuntem partitures a una veu, cànons i obres a dos i a tres veus.
- Es recomanable que comenceu amb obres a una veu i després amb dos. Per arribar a treballar amb tres, necessites un cor amb una trajectòria, aixó ho determinaràs en funció del treball i l'alumnat.
- Per començar a una veu, recorda treballar tots els aspectes musicals que t'hem comentat.
- Quan veges el cor preparat, pots treballar els cànons. Una vegada apresada la melodia, divideix els grups i assaja primer un grup, després l'altre, i fes després el cànon.
- En peces a dos veus, treballa les dos veus amb tot l'alumnat i una vegada tots sàpiguen les dos melodies (de memòria), uneix al grup. No tingues por en realitzar obres a dos veus, és més senzill del que pareix i el resultat musical és molt més interessant, doncs treballes amb més profunditat l'escolta, l'harmonia i el treball de grup (aprendre a escoltar-se).

En l'annex, t'adjuntem partitures de diferent tipus, per tal que tries les més adients en funció del teu alumnat. Et recomanem que tries primer les peces a una veu, i després a dos veus, on la segona veu siga prou diferent a la primera. Moltes vegades optem per el cànon per treballar la polifonia, pero igual és més fàcil treballar dos veus de manera diferenciada.

ENLLAÇ A
PARTITURES

8 // DIFICULTATS QUE PODEM TROBAR

Quan intentem muntar un cor al centre, ens trobem en algunes dificultats:

- L'horari: es pot assajar a l'hora del pati, encara que no és recomanable, doncs també és necessari el temps d'esbarjo. També podem integrar-lo en hora de classe i es poden juntar assajos per tal de realitzar el concert final. També es pot oferir com a activitat extraescolar.

- En moltes ocasions, ens falten veus més greus. Açó es pot solucionar triant un repertori adient al tipus de veus que tenim.

- Quan es produeix la muda de la veu, cal també buscar un repertori adequat perquè aquest alumnat pugui fer la seua veu, com incloure una tercera veu.

- L'alumnat de secundària, de vegades, li costa més a cantar, així es pot solucionar realitzant una tasca formadora des de primària, que faça que vegem com natural el cantar i que forma part de la formació i de les activitats que realitzen a diari, com l'esport o altres.

9 // MODEL DE RÚBRICA PER AVALUAR

A continuació et proposem un model de rúbrica, per tal que avalués el procés d'aprenentatge. És un només un model per ajudar-te a avaluar, pots elaborar el teu propi en funció de les teues necessitats.

MODEL DE RÚBRICA

El cor escolar

NOM ALUMNEIA:

GRUP:

DATA:

CRITERI	INDICADOR	PUNTUACIÓ			
		0	1	2	3
Veu	Canfa les melodies sense problemes d'afinació				
Memòria	Sap les obres de memòria, sense necessitat de partitura				
Expressió corporal	La posició corporal és correcta				
Integració en el grup	Participa de les activitats de grup				
Desplaçament a l'escenari	Segueix les pautes d'entrada, estada i eixida de l'escenari				

Puntuació total: _____

COMENTARIS:

10 // BIBLIOGRAFIA

Cobo, A. (1995). *Iniciación coral*. Madrid. Editorial Real Musical.

Díez Martínez, M. (1996). *Las voces infantiles. Extensión y tesitura de voz en niños de 7 a 14 años*. Extret de <https://rodin.uca.es/xmlui/bitstream/handle/10498/7683/15936041.pdf?sequence=1> (consultat el 25 de gener de 2019)

Imatges extretes de <http://recursostic.educacion.es/bancoimagenes/web/>

11 // RECURSOS D'AMPLIACIÓ

Articles:

<https://www.grao.com/es/producto/revista-eufonia-045-enero-09-los-coros-infantiles>

Partitures:

<http://www.atrilcoral.com/>

http://corojuvenilptomadryn.blogspot.com/p/partituras_19.html

<http://www.corosancayetano.es/partituras.htm>

<https://www.cpd.org/>

Documents:

<http://www.centrodedocumentacionmusicaldeandalucia.es/estaticos/publicaciones/direccion-de-coro/direccion-coro-indice-introduccion.pdf>

<https://es.scribd.com/document/235716369/Direccion-coros-infantiles-pdf>

*El que hem explicat en aquest document,
és un recull d'idees i experiències, que poden ajudar-te a
començar un nou projecte.*

*No tingues por a començar un projecte així,
la recompensa és gran i es poden treballar molts aspectes
musicals i no musicals, que ajudaran al teu alumnat a
formar-se musical i personalment.*